

Fagnytt i nord

Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester
Troms
Buhcciidruovttuid ja ruoktob ivalusaid
ovddidanguovddás
Romssa

NR 4 - DESEMBER 2016

Lindringens ABC- et nytt kompetanseprogram i Tromsø kommune

Side 2

Avstandsoverbyggende samhandling (AOS) i Nordland

Side 3

Oppfølging etter demensdiagnose

Side 6

Dokumentasjon av helsehjelp – kommunene i Troms viser vei

Side 4-5

Lindringens ABC- et nytt kompetanseprogram i Tromsø kommune

I dag dør 14% hjemme i Norge. Flere studier viser at langt flere ønsker å dø i eget hjem. I Tromsø ønsker vi å bidra til at flere får mulighet til hjemmedød. Da er det viktig å øke kompetansen til ansatte i hjemmetjenesten.

Pårørende Karoline og Nina Rossing sammen med kreftsykepleier Karen Gjernes Isaksen

Med midler fra Fylkesmannen i Troms fikk vi mulighet til å lage og prøve ut kompetanseprogrammet Lindringens ABC ved to hjemmetjeneste-enheter i Tromsø kommune. Målet er at programmet skal implementeres som en årlig opplæring for ansatte i hele kommunen og etter hvert andre kommuner.

Prosjektet ledes av kreftkoordinator. Kvaløya hjemmetjeneste og Omsorgstjenesten Fastlandet ble valgt ut som piloter. Arbeidsgruppen består av kreftsykepleiere og sykepleier fra de to enhetene. 17 sykepleiere/vernepleiere og helsefagarbeidere deltar i kompetanseprogrammet. USHT har bidratt med erfaringer fra opplæringsprogrammet Demensomsorgens ABC, som er utviklet i regi av Aldring og helse.

Under utvikling av kompetanseprogrammet undersøkte vi med enhetene i hjemmetjenesten hvilke utfordringer de har hatt i møte med døende pasienter. I tillegg brukte vi kreftsykepleierens erfaringer om hva de vanligvis må veilede og bistå hjemmetjenesten med.

Oppstartsseminaret var i august. To pårørende fortalte sin sterke historie hvor deres mor ble kreftsyk og døde i eget hjem. Historien viste hvor viktig rolle hjemmetjenesten

hadde i møte med familien og den syke, og hvor viktig deres tilstedeværelse, støtte og ikke minst faglig kompetanse var for dem i den vanskelige situasjonen.

Videre er det planlagt tre fagdager høsten 2016 hvor noen av temaene er palliasjon, etikk, kommunikasjon, den geriatriske pasienten, barn som pårørende, symptomkartlegging, smertelindring og døden. Vi har gått til innkjøp av en «cadd pumpe» og et «lindrende skrin», slik at deltakerne får god øving i å administrere dette. På oppstartseminaret ble deltagerne delt inn i studiegrupper på tvers av soner som i tiden mellom fagdage skal jobbe med case oppgaver og refleksjoner rundt egen praksis.

Cadd pumpe: elektronisk smertepumpe som gir jevn tilførsel av medikamenter, og mulighet for pasienten til å ta ekstra dose ved behov.

Lindrende skrin: medikament skrin for symptomlindring i livets slutfase for voksne. Hensikten er å ha tilgang på viktige medikamenter til å lindre de vanligste plagene som kan oppstå i livets slutfase.

Avstandsoverbyggende samhandling (AOS) i Nordland

Bruk av Skype som samhandlingskanal mellom kommunehelsetjenesten og NAV Hjelpemiddelsentral Nordland

NAV hjelpemiddelsentral Nordland tok i 2015 initiativ til et prosjekt for å teste ut bruk av lyd/bildekommunikasjon (Skype) som samhandlingskanal mellom hjelpemiddelsentralen og kommunehelsetjenesten i 6 kommuner i Nordland.

Skype benyttes i saker som gjelder teknisk service og reparasjon av hjelpemidler, veiledning knyttet til behovskartlegging, tilpasning og opplæring i bruk av hjelpemidler, og rådgivning i forbindelse med boligtilrettelegging.

AOS er et prosjekt hvor vi skal teste ut bruk av Skype (visuell kommunikasjon) som kommunenes førstevalg ved kontakt med NAV hjelpemiddelsentral, NAV-HMS. Ved å ta i bruk Skype som førstevalg vil det gi:

- Gi bedre kvalitet i brukermøtet – kortere responstid og tettere oppfølging
- Tjenesteinnovasjon – utvikle metodikk og rutiner for en effektiv og sikker nettbasert arbeidsform
- Reduserte kostnader – mindre reiseutgifter, effektiv bruk av tid

Ved bruk av Skype kan teknikere på NAV-HMS veilede i feilsøk og utføre reparasjon der og da. Bestillinger av hjelpemidler kan kvalitetssikres slik at feilsendinger unngås. Brukere av hjelpemidler som f.eks. rullestoler og kommunikasjonsløsninger kan unngå ventetid for å få utstyret reparert.

AOS gjør det lettere for hjelpemiddelsentralens rådgivere å gi informasjon om aktuelle hjelpemidler, og å veilede kommunene og brukerne i tilpasning og tilrettelegging. NAV-HMS har spesialisert kompetanse om behovsutredning og kartlegging. Veiledning tidlig i søknadsprosessen øker forutsetningene for riktige valg basert på brukers behov.

Bruk av Skype erstatter ikke fysiske møter, men er et supplement som også brukes til å forberede utprøvinger i kommunen eller på NAV-HMS.

Ved å bruke Skype får de som tar imot henvendelser fra kommunene med en gang en forståelse av hva problemet består i og kan veilede om noe ikke fungerer ved en rullestol, evt sende en ny del om det er nødvendig. Feilsendinger unngås. Det er også god erfaring med bruk av Skype i veiledning av bruk utstyr som rullestol. Opplever ansatte i kommunen at rullestolen ikke er godt nok tilpasset brukeren, kan de ta kontakt med NAV-HMS på Skype etter avtale med brukeren for å få hjelp til å få justert rullestolen slik brukeren vil ha den. AOS gjør at boligteamet hos NAV-HMS kan komme tidligere med i planleggingsprosessen, og dermed være med å gi innspill til hvilke løsninger som passer brukeren best.

Vinterlys 2017 arrangeres 15. februar!

Konferansen er beregnet på ansatte i tjenesten til personer med funksjonshemming / utviklingshemming. På konferansen presenterer ansatte i tjenesten sine prosjekter som de har utviklet ved hjelp av USHTs "Frie midler". Fire prosjekter vil bli presentert. Temaer som belyses er aktivitet, tilbud til personer med minoritetsbakgrunn og skriveverksted.

Siste halvdel av konferansen vil bli viet temaet arbeid og aktivitet. Noen smakebiter: Terje Johansen vil si noe om etableringen av arbeidsplassen Slottet, Anne Nymo Trulsen vil si noe om etablering av fritidstilbud og en bruker vil fortelle om hvordan han etablerte sin egen arbeidsplass. Hovedforedraget holdes av nevropsykolog Roar Gleffell. Han skal ut fra et nevropsykologisk perspektiv forelese om vanlige kognitive utfordringer hos personer med utviklingshemming mht. motivasjon og han vil også gi oss noen tips om hva vi kan gjøre for å fremme motivasjon hos brukerne.

For mer informasjon se www.tromso.kommune.no/usht-troms.

Dokumentasjon av helsehjelp – kommunene i Troms viser vei

Utviklingssentrene i Troms har de siste år hatt stort fokus på kvaliteten av innholdet i den dokumentasjon av helsehjelp som gjøres i kommunenes omsorgstjeneste. Følger vi de lover og retningslinjer som gjelder? Og har helsepersonell tilstrekkelig kompetanse til å sikre kvalitet og kontinuitet gjennom å kunne planlegge og evaluere den helsehjelp pasienten skal ha?

Bakgrunn

Florence Nightingale skrev allerede i 1858 at «All resultat av god sykepleie kan ødelegges eller sterkt forringes av dårlige arbeidsrutiner – eller ved at du ikke klarer å innrette deg slik at det som blir gjort når du er tilstede også blir gjort når du ikke er der». På mange måter er det nettopp det dokumentasjon av helsehjelp dreier seg om. Vi må ha en skriftlig plan for det som skal gjøres, og en skriftlig dokumentasjon på det som er vurdert og utført.

Prosjektet «Dokumentasjon Helsehjelp» i Tromsø kommune (2012 – 2013) avdekket svikt i kunnskapen knyttet til dokumentasjon av helsehjelp på flere nivå. For det første gjaldt det innenfor både juridiske-, helsefaglige- og etiske krav til pasientjournaler, og for det andre omfatter det alle ledd i tjenesten, fra ledelse til assistenter uten formell kompetanse. Resultatene fra prosjektet vakte stor interesse og det ble derfor utviklet et nytt prosjekt med tanke på gjennomføring i alle kommunene i Troms, og med overføringsverdi til landet for øvrig.

DokHelseTroms

Neste steg ble prosjektet Dokumentasjon av helsehjelp - et kompetanse- og kvalitetsforbedringsprogram for kommunene i Troms (DokHelseTroms). Det er for en stor del fi-

nansiert av midler gjennom Kompetanseløftet 2015 og 2020, og gjennomføres regionvis i fylket. Starten var i Midt-Troms, Karlsøy og deler av Tromsø, seinhøstes 2014. Ved årsskifte 2015/2016 kom Nord-Troms og Balsfjord med, og i 2017 blir det oppstart i Sør-Troms.

Prosjektet gjennomføres som læringsnettverk med 4-5 samlinger for de lokale arbeidsgruppene i hver kommune. Her tas det opp generelle tema som juss og etikk, men også ernæringsoppfølging og legemiddelhåndtering fordi disse to fagområdene er valgt som fokusfelt i prosjektperioden. Mellom nettverkssamlingene jobbes det lokalt med rutiner, ernæringskartlegging og andre oppdateringer av pasientjournalene. I tillegg gis det 2,5 timers grunnopplæring i dokumentasjon til alle ansatte i kommunene, og så langt har det vært 2088 deltagere fordelt på de 17 kommunene. Parallelt har det vært jobbet med oppsett og bruk av kodeverket i Profil basert på diskusjoner og innspill på tvers av alle kommunene. Her er det nå laget en anbefaling som de fleste av kommunene har tatt i bruk direkte, eventuelt med lokale tilpasninger.

Erfaringer så langt

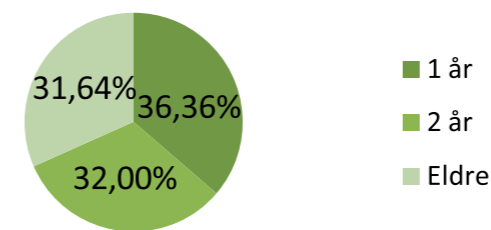
Ved oppstart i Midt-Troms, Karlsøy og Tromsø ble det gjort

en kartlegging av diverse parametere i totalt 500 pasientjournaler fordelt på alle deler av tjenesten. Her så man blant annet på bruken av sammenfatning for beskrivelse av pasientens status, antall tiltaksområder pr pasient, kartlegging av ernæringsstatus inklusive vekt- og høyderegistreringer, og bruken av tiltaksbeskrivelser for håndtering av legemidler direkte til pasientene. Dataene var ment til bruk som indikatorer på om kompetanseheving gir seg direkte utslag i endringer i pasientjournalen. Samme kartlegging ble derfor også gjennomført i de samme kommunene ved prosjektavslutning.

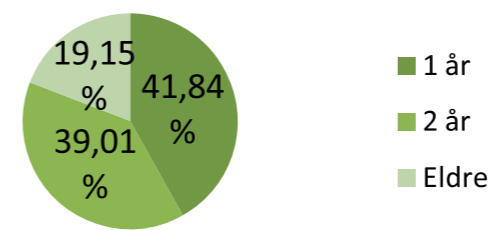
Når det gjelder antall pasienter som har en eller flere sammenfatninger i sin journal, er endringene minimale. Dette skyldes nok til dels at kravene til å anse en sammenfatning til faktisk å være en holdbar statusbeskrivelse av pasienten, nok ble høyere underveis i prosjektet.

Når det gjelder tiden fra sammenfatningene sist var oppdatert, var endringene absolutt signifikante

2015 Sammenfatning sist oppdatert

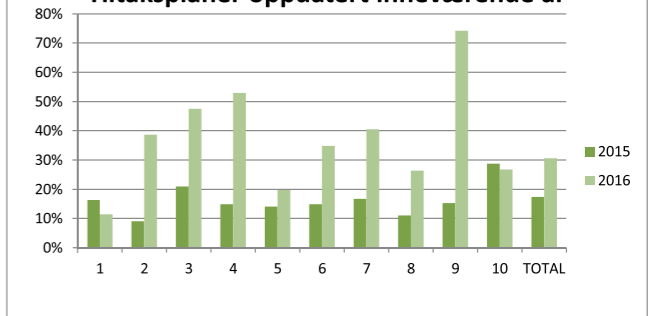
2016 Sammenfatning sist oppdatert

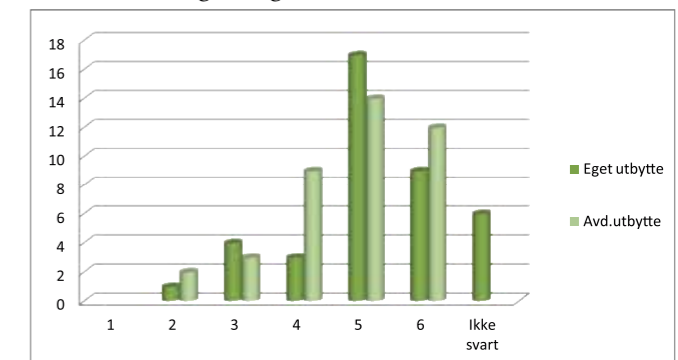
I kartleggingen ble det gjort en opptelling av antall tiltaksområder som var aktivert hos hver pasient, og her varierte antallet i 2015 fra 1 til 40 for en enkelt pasient med et snitt på 8,5. I 2016 var de respektive tallene fra 1 til 28 og snittet var 8,2. På begge tidspunkt var flere av tiltaksområdene uten beskrivelse.

Når det gjelder tiden fra tiltaksbeskrivelsene sist var oppdatert, var endringen klart positiv i de fleste av de 10 kommunene. De kommunene som hadde minst endring, var de som valgte ikke å endre kodeverk i Profil.

Tiltaksplaner oppdatert inneværende år

Etter gjennomført prosjektperiode i Midt-Troms fikk deltakerne utdelt et evalueringsskjema vedrørende gjennomføring og eventuelle effekter. Graderinger av svarene ble gjort på en skala fra 1-6 der 1 var svært lite utbytte og 6 var svært stort utbytte. 40 personer svarte, noe som utgjorde en svarprosent på ca 60 %. Et av spørsmålene angikk vurdering av eget personlig utbytte og utbytte for egen avdeling. Her var svarfordelingen følgende:

Veien videre

DokHelseTroms fortsetter sin ferd sørover i fylket med en forvisning om at dette nytter, og at det er et arbeid som ikke kan stoppe. Her er det ikke snakk om å gjennomføre et prosjekt, men å bruke prosjekt som metode for å initiere varig endring.

Den jobben som er gjort i Troms blir lagt merke til nasjonalt, og vil nok på sikt kunne få betydning for den måten opplæringen av helsepersonell foregår både på videregående- og bachelornivå. Utviklingssenteret ønsker også å spille en rolle i det videre arbeidet knyttet til regjeringens satsning «Én innbygger – én journal», og de utprøvinger som foregår i forhold til bruk av standardiserte veiledende planer i pasientjournal. Kanskje «våre» kommuner kan være de som får teste det ut i Profil.

Kilder: Florence Nightingale: Notes on nursing: what it is, and what it is not (1858)
Forskrift om pasientjournal (Helse- og omsorgsdepartementet 2001)
Rapport fra prosjekt Dokumentasjon av helsehjelp (USHT Troms 2014)

Vårkonferansen 2017

Sett av datoen 14. mars 2017 for da arrangeres den 17. Vårkonferansen i regi av Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester i Troms.

«Frie midler»-prosjekt som ble gjennomført i kommuner i Troms i 2016 vil bli presentert. Hoved foreleser er Line T. Stelander. Hun jobber som psykiater og tittel på hennes foredrag er **“Eldre, psykisk helse og rus”**

Målgruppe: Helsepersonell og andre interesserte innen kommune- og spesialisthelsetjenesten. Kurset søkes godkjent som tellende i program for klinisk fagstige fra Fagforbundet og NSF.

Fullstendig program og påmelding: www.tromso.kommune.no/usht-troms vil bli lagt ut i januar 2017. Det blir anledning til å delta via streaming. Det vil være stands med informasjon om ulike utdanningsmuligheter innen helse- og omsorgsfag. Interesserte utstillere og ønske om streaming meldes usht@tromso.kommune.no innen 15.02.17

Oppfølging etter demensdiagnose

Alta er en av fire kommuner i Norge som er med i et utviklingsprosjekt der målet er å utvikle og beskrive en modell for oppfølging etter at en person har fått en demensdiagnose.

Arbeidsgruppen i Alta kommune, fra venstre Mette Skipperud, Solbjørg Edvardsen, Barbara Bjerrang og Karin Mikkelsen. (Foto: V. Thomassen)

Hvert år får mer enn 10 000 mennesker i Norge en demensdiagnose. Å få en demenssykdom gir både personen selv og familien praktiske, økonomiske, sosiale og følelsesmessige utfordringer. Mange opplever et manglende tilbud fra helsevesenet, og etterlyser helsefaglig hjelp til å tilpasse seg livet med sykdom på best mulig måte, og til å forberede seg på fremtiden.

Nasjonalforeningen for folkehelsen startet prosjektet «Oppfølging etter demensdiagnose» på bakgrunn av erfaringer og innspill fra medlemmer, brukerforum og innringere til demenslinjen.

Målet med prosjektet er å teste ut og evaluere et oppfølgingsprogram for ny-diagnostiserte. Senere vil modellen spres til alle landets kommuner slik at personer med demens er sikret systematisk oppfølging etter diagnose. Det tas utgangspunkt i Skottlands oppfølgingsmodell, og denne skal videreutvikles og tilpasses norske forhold. Modellen beskriver blant annet en rett til å få en navngitt koordinator som skal følge opp familien.

I Alta er det opprettet en lokal arbeidsgruppe som består av representanter fra hjemmesykepleien, demensteamet, lokal demensforening og Utviklingscenter for sykehjem i Finnmark. Arbeidsgruppen møtes jevnlig og bidrar med er-

faringer og anbefalinger for oppfølgingsmodellens innhold, metode og organisering.

Prosjektet bygger på brukermedvirkning og det ble holdt dialogmøter med pasienter og pårørende. Dette for å få innspill til utviklingen av prosjektet, og hvordan de ønsker at en oppfølging etter demensdiagnose skal være, basert på egne erfaringer.

I møtet med de som har en demenssykdom kom det innspill som: «noen å kontakte, og som også tar kontakt hadde vært bra!», «vil gjerne få vite litt om sykdommen selv» og «uten dagtilbud ville jeg følt at sykdommen hadde vært mer en belastning». Flere uttrykte at de ønsket å ha en møteplass der de kunne snakke sammen om temaer knyttet til sykdommen, og om hvordan hverdagen var.

I møtet med pårørende uttrykte de at det var nyttig å snakke med andre pårørende og demenskoordinator. De ga uttrykk for at det var vanskelig å finne informasjon rettigheter og tilbud, og ønsket at de hadde hatt flere muligheter for møtes slik til samtale. «Møteplass for mestring» fikk god omtale, men de mente det burde vært slike treff også senere i forløpet. Prosjektet skal ferdigstilles i 2017.

Lenke: <http://nasjonalforeningen.no/om-oss/aktuelt/oppfolging-etter-diagnose/>

Grensefortellinger. Symposium på Forskningsdagene 2016

Rita Kristin Klausen og Bodil Hansen Blix ved Senter for omsorgsforskning nord har siden 2012 ledet et tverrfaglig narrativt seminar ved UiT Norges arktiske universitet. Seminaret holdes siste torsdag hver måned og er åpent for ansatte, studenter og andre interesserte. Seminaret er et forum hvor deltakerne deler og diskuterer pågående arbeid.

Vi har tidligere arrangert narrative symposier, både i 2012 og i 2014. Symposiene er større arrangementer med spesielt inviterte gjesteforelesere, og skiller seg på den måten fra våre månedlige seminarer.

Årets symposium ble arrangert i forbindelse med Forskningsdagene 2016. Det overordnede temaet for årets forskningsdager var grenser, og overskriften for symposiet var Grensefortellinger.

Ánde Somby, førsteamanuensis i rettsvitenskap ved UiT, holdt et foredrag om rettens retorikk. Han demonstrerte hvordan fagfeltet jus opererer med flere typer kategoriseringer, hvorav grensen mellom rett og galt, eller skyldig og ikke skyldig, bare er én av flere måter å snakke og tenke på. Tatiana Wara, PhD-stipendiat i samfunnsvitenskap ved UiT, presenterte sin forskning som omhandler russiske kvinnelige migranter i Finnmark. Wara undersøkt forbindelser mellom kjønn, sted, natur og mobilitet i sitt prosjekt. Hun presenterte tre fortellinger fra sitt datamateriale som blant annet omhandlet de russiske kvinnenenes betraktninger rundt nordmenns manglende evne til å snakke om følelser.

Dragana Luki, PhD-stipendiat ved Kvinnforsk, UiT, diskuterte i sitt foredrag hvordan kunst kan bidra til økt forståelse av demens og personer med demens. Hennes

prosjekt omhandler fremstillinger av førstepersonserfaringer med demens i film og litteratur. I foredraget viste hun at hennes forskning overskrider grensene mellom kunst og vitenskap, humanvitenskap og naturvitenskap, medisin og humaniora.

Ruben Moi, førsteamanuensis i engelsk og irsk litteratur og kultur ved UiT, presenterte sine betraktninger rundt hva som kjennetegner god litteratur. Moi understreket at god litteratur er grensesprengende med tanke på samfunnet den er skapt innenfor, sjanger eller språk. God litteratur evner å utfordre leserens grenser.

Rita Kristin Klausen og Bodil Hansen Blix avrundet symposiet med utgangspunkt i utdrag fra to forskningsintervju fra egen prosjekter. Intervjuene vakte sterke følelsesmessige reaksjoner hos oss selv, og har påvirket oss i arbeidet med å skape ny kunnskap gjennom kvalitativ forskning. Gjennom presentasjonen ønsket vi å utfordre grensene for hva det fortelles om fra forskningsprosessen.

Gjennom symposiet ble fenomenet grenser belyst og diskutert fra ulike fagfelt og perspektiver.

Ønsker du mer informasjon om narrativt seminar? Ta kontakt: bodil.hansen.blix@uit.no
Vel møtt til narrativt seminar.

Dragana Lukic, Stipendiat ved Kvinnforsk.

Fagnytt i nord

Ansatte fra Kvaløya hjemmetjeneste og Omsorgstjenesten Fastlandet på oppstartsseminar for Lindringens ABC.

Foto: T. M. Yttergård.

Kontaktpersoner

Sykehjem

Toril Bülow

FoU-leder sykehjem
toril.bulow@tromso.kommune.no
Tlf. 480 34 599

Kirsti Hagen

Fagutviklingssykepleier sykehjem
kirsti.hagen@tromso.kommune.no
Tlf. 901 14 969

Lisbeth Remlo Abelsen

Fagutviklingssykepleier sykehjem
lisbeth.remlo.abelsen@tromso.kommune.no
Tlf. 906 64 977

Jan Erik Risvik

Enhetsleder Kroken sykehjem
jan.erik.risvik@tromso.kommune.no
Tlf. 77 79 13 22

Hjemmetjeneste

Elisabet Sausjord

Fagleder hjemmetjenesten
elisabet.sausjord@tromso.kommune.no
Tlf. 456 38 074

May Iren Bendiksen

Fagleder hjemmetjenesten
may.iren.bendiksen@tromso.kommune.no
Tlf. 907 32 983

Roar Evjen

Enhetsleder Kvaløya hjemmetjeneste
roar.evjen@tromso.kommune.no
Tlf. 918 79 360

Bodil E. Skotnes

Enhetsleder Nordøya hjemmetjeneste
bodil.eldnes.skotnes@tromso.kommune.no
Tlf. 77 79 17 06

Senter for Omsorgsforskning

Torunn Hamran

Faglig leder
torunn.hamran@uit.no
Tlf. 77 64 48 58

Anne Serine Fottland

Daglig leder
anne.serine.fottland@uit.no
Tlf. 77 64 57 18

Senter for omsorgsforskning:
www.uit.no/helsefak/sof

Redaksjonen

anne.serine.fottland@uit.no
usht@tromso.kommune.no

Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester
Ilooms
Buhcciidruovttuid ja ruoktabálvalusaid
ovddidanguovddás
Ilooms

Senter for
omsorgsforskning
- nord

Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester:
<http://www.tromso.kommune.no/usht-troms>

Utvikling gjennom kunnskap